

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Auctarium. Sive Additiones Ad Viri Clarissimi Henr. Zoesii
J.V.D. Universum Jus Canonicum**

Geismar, Justus Moritz von

Coloniæ Agrippinæ, 1691

Ad tit. 1. desponsal. & matrimo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62259](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62259)

proprium Ecclesiæ ut Ecclesia est. (imò prohibitum ne negotientur c. multa c. secundum. *tit. seq.* Unde si gratis commodarent, esset actus amicitie,) sed ut est Communitas quædam, vel persona privata patiens temporalem necessitatem, ut non lædatur libertas, sunt enim hæc res temporales & magis vivorum solatia, quam subsidia mortuorum. *Can. animæ xlii. q. 2. Sic & Tributum imponi potest saluti, thuri, cere, quamvis hæc res etiam ad usum Ecclesiæ sint necessaria. Unde idem num. 13. habet: Zelus Ecclesiastica libertatis scientia & prudentia est temperandus. Ad cap. fin. de rebus Eccl. alien. in quo fit mentio mortuorum, respondet non intelligi hæc apparamenta, sed res, quæ profunt defuncto uti sacrificia, legata pia. Et ita Panormit. Unde infert non valere constitutiones, ut pro anima defuncti non legantur nisi tot sacra &c. Sic nec valent ratione vestium sacratarum, quia hæc sunt Ecclesiæ in sensu formali & spiritualibus annexæ.*

AD TIT. L.

Ne Clerici vel Monachi secularibus negotiis se immisceant.

AD num. 1. in fine adde. Prælati Ecclesiastici non tenentur (imò nec possunt) ea, quæ ad bonam Ecclesiæ conservanda sunt necessaria, v. g. lites &c. omittere ad evitanda scandala pharisaica, imò etiam pusillorum, et si his prius reddi debeat ratio rectitudinis. *Busenb. lib. 2. tr. 3. cap. 2. dub. 5. art. 2.*

Negotiatio est, cum quis rem sibi comparat eo animo, ut integram & non mutam cariùs vendendo, vel permutando lucretur. Quod quia obnoxium est periculo multorum peccatorum, & valde distractivum ac indeceus statui Clericali sic lucris inhiare, ideò prohibitum Clericis in sacris & Religiosis sub mortali, si multam negotiationi dent operam. *Busenb. lib. 3. tr. 5. cap. 3. dub. 8. art. 2.*

Nec licet Clericis, vel Monachis laici causâ possessiones conducere; Ministros & Procuratores esse Laicorum. Nec proferre, nec dictare sententiam sanguinis debent, nec quidquam aliud exercere, per quod ad effusionem sanguinis perveniat. *Gonz. ad c. 5. & 6. h. tit.*

LIBER QUARTUS.

AD TITUL. I.

De Sponsalibus & matrimoniiis.

Observandum. Si lis inter desponsatos oriatur super valore vel nullitate sponsaliorum, quæ amicabiliter componi non possit, quòd Parochus non debeat esse Judex causam suâ sententiâ dirimens, sed debeat partes ad Consistorium Episcopale remittere juxta text. & *DD.* in cap. 1. de consangu. & affin.

Ad num. 3. post verbum. Repromissio, adde. Si Titius promissit nuptias Cajæ, & hæc acceptet sine repromissione, neuter

neuter obligatur : quia cum contractus sponsalium sit onerosus & reciprocus, non potest claudicare, involvit enim conditionem, si repromiserit. Quod si tamen Titii promissio fuisset absoluta & gratuita & acceptata à Caja, solus Titius obligaretur, non vi sponsalium, sed simplicis promissionis. *Busenb. lib. 6. tr. 4. cap. 2. dub. 1.*

Ad num. 5. in princ. adde. In cap. juvenis h. t. hic casus est: Juvenis duxit nondum septennem, & traduxit in domum, & tentavit copulam, quam complere non potuit. Postea duxit consobrinam, Pontifex mandat, ut separetur propter impedimentum publicæ honestatis, quod hic resultat non ex sponsalibus, quæ nulla sunt, sed ex traditione & dubitata copula.

Dices: Impedimentum publicæ honestatis tantum operatur in gradu primo, nisi resultet ex matrimonio rato; consobrina autem est in secundo. Respondetur ad antecedens, hodie vi Tridentini Conc. olim neg. duravit enim usque ad quartum. *Sess. 24. cap. 3. de reformat. matr.*

Ad num. 9. in fine adde. Si conjuges matrimonium vel sponsalia contrahant per verba obscura, sequi tenentur communem intelligentiam. *Gonz. ad cap. ex literis 6. h. t.*

Ad num. 15. in fine. Quæres si sponsi in solenni sponsaliorum contractu vulgò *Handstreich* in præsentia Parochi & testium utantur verbis de præsentem, erit nê matrimonium? Respondet *Layman. cap. 4.* hac in materia negativè. Quia præsumi non debet eos voluisse cum peccato contrahere; ergò præsumuntur tantum sponsalia.

Secundò, inquit, posito quod habuerint intentionem contrahendi de præsentem, non potuerunt, quia hanc intentionem Parocho & testibus non significarunt, qui si illam seiverint, erit matrimonium, licet non licitè initum. Unde punientur. *cap. fin. de Clandest. de sponsatione.* E si subit aliquod dirimens impedimentum, proles non erit legitima, licet id partes ignorent, nec facile dispensatur.

Ad num. 16. circa finem adde. Sponsalia liberè contracta, juramento firmata necessitant ad palam contrahendum, *Thom. Trivisian. lib. 1. decis. 9.*

Ad num. 19. in fine adde. Qui simulate matrimonium init, grave peccatum committit, tum factilegii contra reverentiam Sacramenti, tum injustitiæ, quam alteri infert (quod etiam fit in sponsalibus fictè initis, de quibus hoc num.) unde tenetur damnum refarcire, quod plerumque aliter fieri non potest, nisi ut deposita simulatione eam vero consensu in uxorem accipiat, solo etiam animò, quod hic sufficit, *Laym. tr. 10. cap. 6.*

Quæres si is, qui cum prima simulate contraxit matrimonium, relicta illà aliam validè ducat: Ecclesia autem, quæ fidionem non probatam non credit, compellat ad prius matrimonium, quid ei agendum? Respondet idem. d. c. 6. quod possit quidem primæ aliquam diu cohabitare, ut præcepto Ecclesiæ satisficiat; debet tamen in foro externo potius humiliter etiam excommunicationem sustinere, quam ut in copulam consentiat, quia esset adulterium intrinsecè malum. *arg. cap. inquisitioni de sentent. excom.*

Ad

Ad num. 22. Circa medium post verba nisi vi præcisâ. *Addo.* Objicies num. 13. supra de convers. conj. t. in quo dicitur, quod sponsa vi præcisâ cognita invito marito non possit ingredi Religionem. 22. in d. n. 3. agi de sponsa de præsentî, hic de sponsa de futuro. Unde disparitas.

Ad num. 31. in fine adde. Huic numero videtur ob stare numeros quartus, supra de convers. conjugat. Ubi deflorata ducta in uxorem adhuc potest ingredi Monasterium modò post matrimonium non fuerit cognita. Resp. disparitatem esse, quòd in num. quarto agatur de simpliciter habita copula, hic autem de copula obtenta sub spe matrimonii.

Ad num. 40. in princ. Per supervenientem fornicationem. Intellige indistinctè etiam in sponso. Aliud si priùs fuerit fornicatus, Bosenb. lib. 6. tr. 4. c. 1. dub. 3.

Ad num. 51. in fine adde. De matrimonio secundum se Sannius eo. 3. dist. 17. & seqq. q. 1. num. 1. ait. In matrimonio tria distingui debent: Contractus matrimonialis in fieri; vinculum ipsum inter conjuges permanens; & ratio Sacramenti.

Ad num. 52. in princ. Nota. Ad definitionem addere Theologos, quòd matrimonium sit conjunctio &c. In signum gratiæ efficaciter conferendæ divinitus instituta.

Quòd matrimonium ratum sit Sacramentum declarat Tridentinum Sess. 24. Can. 1. Et suadet ratio: quia matrimonium Christianorum est indissolubile; ergò requiritur Sacramentalis

gratia, ut tantum onus absque salutis dispendio sustineatur, præsertim si conjux sterilis, morbidus &c. alioquin esset gravius jugum legis Christianæ, quam Mosicæ in qua ad ejusmodi difficultates superandas & pluralitas uxorum, & libellus repudiij permittebatur.

Ad num. 31. in fine per verba: quòd per leges nomen assumpserit. Intellige, quòd secundum jus civile legitima conjunctio fuerit.

Ad num. 63. in fine adde. Mutus simul & surdus, vel seorsum matrimonium contrahere potest, furiosus autem matrimonium contrahere nequit. Gonz. ad c. 23. & 24. h. t.

Ad num. 65. in fine adde. Si Procurator ineat Matrimonium, debet Principalis sub peccato mortali eo tempore, quo credit Procuratorem illud initurum, esse in gratia, tum enim ipse suscipit Sacramentum, sive vigilet, sive dormiat Bonac. in verb. matrimon. n. 6.

Ad num. 70. in fin. add. Dicuntur filii seu liberi injusti, qui procurati sunt ex nuptiis, quæ fuerunt sine consensu parentum initæ, quia non fuerunt secundum legem præscripta juris Civilis initæ. Sicut de jure Canonico vocatur concubina, uxor, quæ non est solenniter ducta.

Ad num. 73. Observa ex Laym. hac in materia c. 5. qui Navarrum citat, quòd tradat, licet in foro fori requiratur metus justus, quòd nihilominus coram DEO sufficiat quivis metus etiam levis, modò sit causa sine qua non, ad infirmandum matrimonium vel Religionis professionem.

Quæres, si ipse contrahens metum incussit,

incussit, habebitne taliter initum matrimonium vim sponsalium in favorem innocentis, ita ut huic competat jus cogendi alterum, ut servet promissa? Navarr. affirmat. Laym. cum Sanchez negat cum teneri ad ratificationem matrimonii ante judicis sententiam, modo pro damno aliter satisfieri possit. Rationem dat, quod contractus reciproci claudicare non possint, secus ait esse, si contractus rescindendi, quæ ratio non placet; nam contractus bonæ fidei, quibus dolus causam dedit, claudicant propter dolum inducentis, ex cuius parte tenent.

Ad num. 74. Quæres: Quid si metus justus ab homine etiam privato incutiatur, puta si pater stupratori filia suæ minetur accusationem nisi eam ducat, tenetne matrimonium? Affirm. Laym hic cap. 5. Idem Busenb. lib. 6. tr. 6. c. 3.

Sed quid si pater minetur mortem? Videtur non tenere. Quia cum pater talem potestatem non habeat, non est metus justè incussus. Busenb. lib. 2. tra. 6. c. 3. dub. 2. ait, si ad mortem decumbens contrahat cum filia Medici aliàs mederi volentis, tenere matrimonium; (alii tamen quidam negant.)

Ad num. 82. in fine adde. Pœnæ adjectio reprobat, ita ut culpa saltem venialis sit sponsalibus pœnam adijcere. Unde in neutro foro frangens fidem & resiliens tenetur pœnam solvere; etiam si resiliat injustè. Ita de Arauxo. De stat. Civil. disp. xi. q. 8. n. 16. cum Sanchez. lib. 1. de sponsalib. disp. 10.

Si tamen pars læsa acceperit pœnam pecuniariam à parte resiliente, non te-

netur eam restituere ibid. n. 19. donec pars repetat, & juridicè ad restitutionem condemnetur, quia licet prohibeatur promissio, & solutio, & obligatio eam solvendi irritetur, non prohibetur tamen acceptio & titulus eam retinendi per d. cap. gemma & L. Titia sicut in lusu, in testamento imperfecto, & in stipulatione turpi. L. generaliter 36. ff. de V. O. Laym. ait quod cap. gemma h. t. sit intelligendum, quod non potest apponi stipulatio pœnalis in eum casum, quo aliquis justa ex causa resiliat; posse tamen apponi, quo vellet resiliere sine justa causa.

Ad num. 84. in fin. adde. Contra obedientiam graviter peccat, si contra voluntatem parentis ducat uxorem se indignam. Indigna autem dicitur, cum qua non potest contrahere sine dedecore juxta suæ regionis usum, Busenb. lib. 3. tr. 3. c. 2. dub. 1. Item si non velit ducere eam, quam vult parens sine justa causa ibid. Si inconsultis illis nubat &c.

Ad num. 87. in fin. Observa id quod dicit Apostolus 1. ad Corinth. 7. Propter fornicationem vitandam unusquisque uxorem suam habeat, licet subjungat, hoc autem dico secundum indulgentiam, non secundum imperium. Quod non velit dicere se minus malum permittere, sed quod minus bonum conjugii indulgeat, eò quod minus bonum continentia in præcepto non sit, & multis difficilè accidat. Laym lib. 5. tr. 10. p. 3. c. 4. n. 2.

Item solius corporalis sanitatis causa uti conjugio, probabile est, esse culpam venialem, quia talis copula cohonestari debet, vel ex bono fidei conjugalis, vel

pro-

prolis, vel continentia conjugalis. Laym. tamen d. c. 4. n. 3. ait nec esse veniale. Cum enim matrimonium præcipue institutum sit ad propagationem speciei, videtur etiam secundario institutum ad conservationem individui, siquidem speciei propagatio fieri non potest, nisi salvis individualis. Propter voluptatem tanquam finem operationis conjugio uti, peccatum veniale est. Quia non bonum delectabile quod naturæ sensitivæ est, sed bonum honestum, quod naturæ rationalis, humanarum actionum finis esse debet. Ergo. Amplecti autem voluptatem utpote servientem ad fines obtentos licitissimum. Ib. n. 6. 2.

Per censuram Ecclesiasticam pater compellitur restituere filio suo uxorem, quam injustè retinet. Gonz. ad cap. non est vobis 11. h. t.

A D T I T. II.

De Desponsatione impuberum.

Ad num. 4. in fine adde. Sponsalia inter infantes contracta, vel à majori cum infante, pro infectis habentur, adeo ut nec publicæ honestatis impedimentum producant. Gonz. ad cap. accessit 5. h. t.

Ad num. 9. in fine adde. Laym. lib. 5. tra. 10. p. 4. c. 12. n. 1. ait: Matrimonium inter impuberes non esse jure naturæ nullum, modò usum rationis habeant, unde & Pontificem hac in re dispensare posse.

Plenam pubertatem in mare 18. in femina 14. annuum esse dicit. arg. L. Me-la ff. de aliment. legur.

A D T I T. II.

De Clandestine Desponsatione.

Ad num. 3. in fine adde. Etiam Parochus denuntiationes omittere potest, quando ad illum pertinet in casu necessitatis declarare per Episcopiam legem cessare, v. g. mortivicius cum concubina contrahere velit. Laym. de matrim. c. 4. n. 6.

Ad num. 4. in fine adde. Ad argumentum: *Ecclesia non potest materiam vel formam Sacramenti mutare.* Respondet Laym. de matrim. c. 4. n. 2. per se & directè Conc. indirectè & per accidens Neg. Per se autem mutaret, si efficere posset, ut materia ante legitima sine sui permutatione fieret insufficientis, indirectè verò, si destituat materiam ipsam, v. g. vinum per aquam multam, ut non sit materia Eucharistiæ. Idem de aqua si mutetur per farinam, v. g. Sic Ecclesia infirmavit contractum naturalem matrimonii clandestini, ut jam non sit sufficiens materia Sacramenti.

Ad num. 11. in fine adde. Prohibet specialiter Tridentinum. Sess. 24. de reformat. matrim. cap. 7. Ne Parochi vagos copulent, nisi diligenti inquisitione super ipsorum statu præmissâ, & habitâ licentia ab Ordinario. Ergo videtur tenere,

Si alter sit vagus vel alienigena, alter non, valebit matrimonium.

Ad num. 15. Cum Parochus non sit minister Sacramenti, infertur, quòd non peccet mortaliter, si in statu peccati mortalis assistat. Contrahentes verò peccare